

науково-практичної конференції «Актуальні проблеми міжнародного права». ХНУ імені В. Н. Каразіна, Харків. 2023. С. 50–53.

2. Стратегія кібербезпеки України (2021–2025 роки) «Безпечний кіберпростір – запорука успішного розвитку країни» URL: https://www.rnbo.gov.ua/files/2021/STRATEGIYA%20KYBERBEZPEKI/proekt%20strategii_kyberbezpeki_Ukr.pdf

3. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/ukrayina-ta-yes-pracyuyut-nad-posilennyam-kiberzakhistu-khmarnikh-servisiv>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-42>

THE “LEGALIZATION” OF CANNABIS: SOME RISKS FOR UKRAINE

«ЛЕГАЛІЗАЦІЯ» КАНАБІСУ: ДЕЯКІ РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Bakhurynska O. O.

*PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Criminal Law Politics
and Criminal Law, Educational
and Scientific Institute of Law,
Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Бахуринська О. О.

*кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри
кримінально-правової політики
та кримінального права,
Навчально-науковий інститут права,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Прийняття 13 липня 2023 року за основу проекту Закону № 7457 «Про регулювання обігу рослин роду коноплі (*Cannabis*) в медичних, промислових цілях, науковій та науково-технічній діяльності для створення умов щодо розширення доступу пацієнтів до необхідного лікування онкологічних захворювань та посттравматичних стресових розладів, отриманих внаслідок війни» [1] дало орієнтири вирішення давно обговорюваної проблеми забезпечення прав пацієнтів на необхідне лікування. У фаховому та громадському середовищі продовжується дискусія щодо незавершеності формування супровідного пакету законопроекту, у якому, зокрема, відсутній надважливий елемент – проект змін до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів від 6 травня 2000 року; критикується рішення авторів даного законопроекту віддати питання визначення відсотка

вмісту концентрації тетрагідроканабінолу у сортах рослин роду коноплі для медичних цілей на розсуд Кабінету Міністрів України. Також, з огляду на назву законопроекту, проблемним уявляється визначення меж застосування закону, що обмежує перелік клінічних симптомів, хворобливих станів (медичних показань), при яких допускатиметься вживання препаратів канабісу. Водночас попереднє ухвалення законопроекту стало передумовою виникнення ряду соціальних, економічних, кримінологічних проблем у зв'язку із лібералізацією (термін «легалізація» у контексті зазначених змін до національного законодавства некоректний з урахуванням розуміння цього поняття Міжнародним комітетом ООН по контролю за наркотиками (МККН ООН) [2, с. 3]) обігу канабісу та його похідних.

У більшості держав використання канабісу залишається незаконним, а його виробництво та вживання не в медичних чи наукових цілях заборонене. Разом з тим все більше Урядів упроваджують нові стратегії його медичного застосування, декриміналізації та відмови від кримінального переслідування як за дрібні правопорушення, і, врешті, за власною ініціативою чи за волевиявленням громадян, переходять до легалізації вживання не у медичних цілях.

МККН ООН постійно наголошує, що згідно з п. (с) статті 4 Єдиної Конвенції про наркотичні засоби 1961 р. з поправками виробництво та обіг наркотичних засобів обмежуються виключно медичними та науковими цілями і що заходи, які допускають немедичне вживання канабісу, є порушенням сторонами Конвенції своїх правових зобов'язань. Особливо актуальна на сьогодні тема легалізації вживання канабісу та аналізу цієї тенденції у світі стала ключовою у доповіді МККН ООН за 2022 рік [2]. За загальною оцінкою, МККН вбачає перші ознаки того, що легалізація канабісу здійснила масштабний вплив на здоров'я населення та громадську безпеку, динаміку ринків та комерційні інтереси, на роботу системи кримінального правосуддя. Наводяться свідчення, що розширення ринку канабісу медичного та промислового призначення використовується для незаконних цілей, в т.ч. й злочинними організаціями, пов'язаними з масштабним незаконним обігом наркотиків [2, с. 2].

У багатьох країнах шлях до легалізації був тривалою еволюцією поколінь, що пройшла через ініціативи використання канабісу у медичних цілях з різним ступенем дозволеності та обмежень. Як правило, заходи щодо легалізації немедичного застосування канабісу та його похідних насамперед здійснюються там, де раніше реалізовувалися програми застосування канабісу у медичних та наукових цілях.

Легалізація канабісу потенційно може по-різному вплинути (і впливає) як позитивно, так і несприятливо на сферу охорони здоров'я, громадську безпеку, верховенство права тощо. Тому оцінка легалізації марихуани та її сполук є складним завданням. Результат здебільшого залежить від національних особливостей у країні, що легалізувала канабіс, від ступеню розвитку легального й нелегального ринків його обігу, достовірності зібраних даних про них, від нормативно-правового регулювання цієї сфери тощо. І вельми важливим є продовжувати відстежувати різносторонній вплив легалізації канабісу для кращого розуміння проблеми та пов'язаних з нею соціальних та економічних здобутків і втрат.

Зацікавлені у отриманні комерційних прибутків представники бізнесу любляють відміну контролю за обігом канабісу, що, на думку експертів, сприяє формуванню уявлення про вживання канабісу як повсякденного безпечного явища. Представники урядів та бізнесу наголошують (і не завжди безспідставно), що легалізація канабісу (окрім економічних вигод) сприяє, зокрема, забезпеченню більш ефективної охорони здоров'я, профілактики наркоманії, скорочення масштабів незаконного обігу, мінімізації кримінального переслідування за незаконне вживання наркотиків та стигматизації осіб, що їх вживають. Для обґрунтування своїх цілей окремі прихильники легалізації вказують також і на пріоритет прав людини та громадянських свобод, а також на культурні чи релігійні традиції у деяких країнах [2, с. 5–6].

Тим не менш, за висновками МККН та Управління ООН по наркотиках та злочинності станом на 2022 рік легалізація канабісу в багатьох юрисдикціях (у т.ч. у Європі) сприяла збільшенню темпів його щоденного вживання, а середній вміст ТГК у різних продуктах канабісу продовжує суттєво зростати; помітно збільшилося число звернень про регулярне вживання сильнодіючих продуктів канабісу молоддю, зросла частка осіб з психічними розладами, госпіталізацій та суїцидів на ґрунті вживання цих речовин [3, с. 23–26].

Враховуючи перспективи лібералізації політики України у сфері обігу наркотичних речовин, а також експертну міжнародну оцінку розвитку процесів легалізації у світі, можна окреслити окремі потенційні ризики та проблеми для України у сфері обігу канабісу та його похідних:

- 1) корупційні ризики у застосуванні механізму ліцензування та контролю за культивуванням конопель, обігом, розподілом та використанням канабісу та його похідних у медичних та наукових цілях з подальшою загрозою немедичного використання та витоку у незаконні канали обігу;

2) проблеми нормативно-правової регламентації та ефективності конкретних програм медичного застосування канабісу, визначення критеріїв поняття «медичне, наукове та науково-технічне застосування» тощо;

3) проблеми (фінансові, адміністративно-управлінські тощо) проведення національних наукових досліджень *медичних властивостей канабісу та його похідних*; ризик культивування рослин роду конопель виключно для експорту;

4) проблеми розробки протоколів лікування, визначення спектру хвороб і способів використання препаратів канабісу;

5) проблеми дотримання законних механізмів доступу значної кількості пацієнтів до препаратів канабісу в умовах гуманітарної кризи, пов'язаної зі збройною агресією РФ проти України;

6) формування у суспільстві уявлень про нешкідливість та навіть корисність канабісу без урахування наукових доказів такого впливу на здоров'я людини та за відсутності належної інформаційно-просвітницької кампанії;

7) романтизація немедичного вживання канабісу, пропаганда такого способу його споживання і, як наслідок, активне лобювання зацікавленими групами повної офіційної легалізації марихуани та її похідних;

8) ризики суттєвої активізації діяльності організованих злочинних угруповань (у т.ч. транснаціональних), пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин, у цьому сегменті їх обігу.

Література:

1. Про регулювання обігу рослин роду коноплі (*Cannabis*) в медичних, промислових цілях, науковій та науково-технічній діяльності для створення умов щодо розширення доступу пацієнтів до необхідного лікування онкологічних захворювань та посттравматичних стресових розладів, отриманих внаслідок війни: проект Закону № 7457 від 10.06.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39783>

2. The Report of the International Narcotics Control Board for 2022 (E/INCB/2022/1). United Nations, Vienna, 2023. URL: https://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2022/Annual_Report/E_INCB_2022_1_eng.pdf

3. UNODC, World Drug Report 2022 (United Nations publication, 2022). URL: https://www.unodc.org/res/wdr2022/MS/WDR22_Booklet_3.pdf